Agentschap
Onroerend
Erfgoed

INPUT DERDEN

Bijlage 4 / 15.05.2018

Vlaanderen
is erfgoed

INHOUD

1 INLEIDING 4
2 OVERZICHT GEPLANDE WIJZIGINGEN ONROERENDERFGOEDDECREET EN -BESLUIT . 4
3 BRIEFWISSELING EN PARLEMENTAIRE HOORZITTING NAJAAR 2017 5
3.1 STANDPUNTEN M.B.T. REGELGEVINGSVOORSTELLEN UIT DE CONCEPTNOTA VAN 14 JULI 2017 EN REACTIE 6
3.1.1 BEDENKINGEN BIJ HET INVOEREN VAN EEN SYSTEEM VAN GEDIFFERENTIEERDE ERKENNING VAN ARCHEOLOGEN 6
3.1.2 BEDENKINGEN BIJ DE NIEUWE MOGELIJKHEID VOOR ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTE OM INITIATIEFNEMERS GEMOTIVEERD VRIJ TE STELLEN VAN HET VOORLEGGEN VAN EEN ARCHEOLOGIENOTA 7
3.1.3 BEDENKINGEN BIJ HET VERVANGEN VAN DE BEKRACHTIGING VAN (ARCHEOLOGIE)NOTA'S DOOR EEN MELDINGSPLICHT 8
3.1.4 BEDENKINGEN BIJ HET OPTREKKEN VAN DE OPPERVLAKTECRITERIA 9
3.1.5 BEDENKINGEN BIJ DE INTRODUCTIE VAN EEN PREMIE VOOR VERPLICHT UIT TE VOEREN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM 9
3.1.6 BEDENKINGEN BIJ HET VERHOGEN VAN DE PREMIE VOOR BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN 10
3.2 ALGEMENE STANDPUNTEN M.B.T. DE CONCEPTNOTA VAN 14 JULI 2017 EN REACTIE 10
3.2.1 VRAAG NAAR HET ONDERSTEUNEN VAN PUBLIEKSWERKING EN ONTSLUITING VAN DE RESULTATEN VAN HET ARCHEOLOGIEBELEID NAAR EEN BREED PUBLIEK 10
3.2.2 VRAAG NAAR MEER STIMULANSEN OM LOKALE INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN, STADSDIENSTEN EN ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN IN HET ARCHEOLOGISCH TRAJECT ACTIEF TE BETREKKEN 11
3.2.3 VRAAG NAAR EEN VERSTERKTE WISSELWERKING TUSSEN ONROERENDERFGOEDZORG EN RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN, MET NAME HET VERGUNNEN EN UITVOEREN VAN ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK EN DE EIGENLIJKE RUIMTELIJK INGREEP 12
3.2.4 INGREEP IN DE BODEM 12
3.2.5 VERDUIDELIJKEN VAN DE EVALUATIEMETHODIEK 13

1 INLEIDING

In het kader van deze evaluatie gebeurde geen extra bevraging van de betrokken sectoren. Verschillende actoren en belangengroepen, waaronder de Vlaamse Ondernemers in Archeologie (VONA), het Vlaams Archeologen Collectief (VLAC), het Vlaams Netwerk van Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddiensten en Onroerenderfgoedgemeenten en de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG) hebben in het najaar 2017 immers spontaan hun bevindingen bezorgd, onder meer in het kader van de conceptnota "Aanpassing Onroerenderfgoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie" en het daaruit volgende traject tot wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet. Ook tijdens de parlementaire hoorzitting in november kwamen verschillende actoren aan het woord. Deze bijlage herneemt de hoofdlijnen hiervan en voorziet ze van een reactie.

2 OVERZICHT GEPLANDE WIJZIGINGEN ONROERENDERFGOEDDECREET EN -BESLUIT

Naar aanleiding van de vorige evaluatie, uitgevoerd in 2017, zijn concrete regelgevings-voorstellen uitgewerkt. Op 14 juli 2017 verleende de Vlaamse Regering goedkeuring aan de conceptnota 'Aanpassing Onroerenderfgoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie'. De nota schetst de beoogde aanpassingen aan de onroerenderfgoedregelgeving.

Onderstaande tabel geeft de geplande veranderingen weer. De wijzigingen met betrekking tot het archeologisch traject staan **in vet**:

Vereiste aanpassingen	**Decreet**	**Besluit**
Geen openbaar onderzoek meer nodig om gesloopte of verdwenen items uit de vastgestelde inventaris te schrappen	X	
Informatieplicht in geval van het vestigen aan een opstal- of erfpachtrecht op een geïnventariseerde of beschermde eigendom	X	
Erkende onroerenderfgoedgemeente de mogelijkheid bieden om initiatiefnemers gemotiveerd vrij te stellen van het voorleggen van een archeologienota	x	
Inwinnen van het advies van de zakelijkrechthouder van een onroerend goed voorafgaand aan de voorlopige bescherming	x	
Introductie van hoorrecht binnen een termijn van 30 dagen na kennisgeving van de voorlopige bescherming	X	
Snelle procedure voor het verplaatsen van een beschermd goed	X	
Invoeren van een systeem van gedifferentieerde erkenning van archeologen	X	X
Vervangen van de verplichte melding van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem door een toelatingsplicht	X	X
Vervangen van de bekrachtiging van (archeologie)nota's door een meldingsplicht	X	X
Introductie van een premie voor verplicht uit te voeren archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	X	x
Vereenvoudigen van de erfgoedpremiepercentages	X	X
Schrappen van de onderzoekspremie voor de opmaak van een beheersplan	X	X
Bijsturen van de voorwaarden voor open erfgoed		X
Verhogen van de premie voor buitensporige opgravingskosten		X
Integreren van de 'richtlijn betoelaagbaarheid' in regelgeving		X

Beperken van de situaties waarin een beheersplan vereist is voor het bekomen van een erfgoedpremie		X

De nodige wijzigingen aan het Onroerenderfgoeddecreet kregen intussen een doorvertaling in een ontwerp van aanpassingsdecreet, dat momenteel de goedkeuringsprocedure doorloopt. Op 30 maart 2018 heeft de Vlaamse Regering het wijzigingsdecreet definitief goedgekeurd. Aansluitend hierop werd het ontwerpdecreet ingediend bij het Vlaams Parlement.

Na de goedkeuring van de decreetswijziging door het Vlaams Parlement volgen de nodige wijzigingen aan het Onroerenderfgoedbesluit. Dat zal ook de inwerkingtredingsdatum van al deze wijzigingen vastleggen.

3 BRIEFWISSELING EN PARLEMENTAIRE HOORZITTING NAJAAR 2017

In oktober 2017 hebben verschillende actoren per brief hun opmerkingen en voorstellen aan de minister bezorgd over de toekomstige wijzigingen van de archeologieregelgeving, zoals die in de conceptnota van 14 juli 2017 zijn aangekondigd.

VONA en VLAC schreven op 6 oktober 2017 een gezamenlijke brief[1], met als titel "Verzet van de archeologische sector tegen de aangekondigde aanpassing van het Onroerenderfgoeddecreet". De hierin aangehaalde standpunten zijn per brief van 9 oktober 2017 onderschreven door het Vlaams Netwerk van Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddiensten en Onroerenderfgoedgemeenten.

Op 7 november 2017 hield de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed van het Vlaams Parlement een hoorzitting over archeologie. Tijdens deze hoorzitting kwamen enkele vertegenwoordigers[2] van het archeologische werkveld aan het woord. De commissie organiseerde deze hoorzitting naar aanleiding van de kritiek op een aantal geplande aanpassingen aan het Onroerenderfgoeddecreet. Het verslag[3] van deze hoorzitting is te raadplegen via de website van het Vlaams Parlement.

Op 24 november 2017 keurde de Vlaamse Regering het voorontwerp van decreet houdende wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 naar aanleiding van de ex-post evaluatie voor een eerste keer goed, waarop ook Herita schriftelijk reageerde. De organisatie ging daarbij niet specifiek in op het archeologische aspect, tenzij waar ze de vraag naar stabiliteit die anderen ook al opwierpen onderschrijft.

---

[1] http://www.archeonet.be/images/171008_brief_decreet.pdf

[2] Externe sprekers: Wim De Baere (Vlaamse Ondernemers in Archeologie), Johan Hoorne (Forum Vlaamse Archeologie), Jos Bazelmans (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed Nederland), Leonard De Wit (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed Nederland), Wim De Clercq (hoofd onderzoeksgroep Archeologie UGent) en Godfried Bekaert (Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening - Onroerend Erfgoed)

[3] Verslag van de hoorzitting namens de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed uitgebracht door Sabine de Bethune en Manuela Van Werde over archeologie http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1354704

Tenslotte heeft de VVSG op 6 februari 2018 per brief enkele aandachtspunten meegegeven m.b.t. het lopende wijzigingstraject van het Onroerenderfgoeddecreet.

Hieronder worden de schriftelijke en mondelingen standpunten op hoofdlijnen samengevat, thematisch gebundeld en voorzien van een reactie.

Het overzicht maakt daarbij een onderscheid tussen de bedenkingen die geformuleerd zijn bij de regelgevingsvoorstellen uit de conceptnota, en meer algemene bedenkingen. De eerste groep staat in de volgorde waarin de onderwerpen in de regelgeving aan bod komen.

In dit verband is het belangrijk mee te geven dat de Vlaamse Regering het ontwerpdecreet na de eerste principiële goedkeuring op 24 november 2017 op een aantal vlakken heeft bijgestuurd. Deze bijsturing volgt uit de verwerking van het advies van SARO en speelt in op de reacties van de stakeholders en betrokken sectoren. Hiervoor verwijzen we naar de officiële stukken, die beschikbaar zijn via de website van de beslissingen van de Vlaamse Regering.

3.1 STANDPUNTEN M.B.T. REGELGEVINGSVOORSTELLEN UIT DE CONCEPTNOTA VAN 14 JULI 2017 EN REACTIE

3.1.1 Bedenkingen bij het invoeren van een systeem van gedifferentieerde erkenning van archeologen

VONA en VLAC kunnen zich vinden in een gedifferentieerde erkenning, maar stellen voor om aan de nieuwe type 1- en type 2-erkenning dezelfde ervaringsvereisten te stellen (minimaal één jaar veldwerkervaring), al hoeft dit niet gelimiteerd te worden tot een periode van 5 jaar voorafgaand aan de erkenningsaanvraag. Een type 2-erkenning van archeologen zonder aantoonbare ervaring zou leiden tot onverantwoorde archeologienota's die onwerkbare methodieken zouden bevatten. Tijdens de hoorzitting stelt VONA bijkomend dat ook archeologen in dienst van de overheid aan de erkenningsvoorwaarden kunnen voldoen als de periode van 5 jaar voorafgaand aan de erkenningsaanvraag verlengd wordt. (brief + hoorzitting)

UGent stelt meer algemeen dat de erkenning van archeologen onvoldoende kwalitatief onderbouwd is en dat het van belang is om archeologen op een positieve manier te begeleiden naar een betere kwaliteit, onder meer met opleiding. (hoorzitting)

<u>Reactie:</u>

Voor een archeoloog type 1 (bevoegd voor alle vormen van archeologisch onderzoek) zijn de erkenningsvoorwaarden identiek aan de huidig geldende, behoudens een versoepeling van de vereiste opgravingservaring van 1 jaar doorheen de voorafgaande 5 jaren naar 1 jaar doorheen de voorbije 10.

Voor een archeoloog type 2 (enkel bevoegd voor vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem) vervallen dan wel de erkenningsvoorwaarden inzake opgravingservaring, infrastructuur en faciliteiten, maar de diplomavereisten blijven gelden, zodat automatisch een minimale opgravingservaring is aangetoond (stage in het kader van de opleiding).

Archeologen met weinig tot geen opgravingservaring kunnen een type 2-erkenning als archeoloog bekomen. Zij kunnen enkel vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem uitvoeren. Stellen zij op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem een programma van maatregelen op dat onuitvoerbaar is door hun te beperkte praktijkervaring, dan wordt geen akte genomen van de melding van de archeologienota. Tevens dient vermeld dat type-2

archeologen de Code van Goede Praktijk moeten volgen, inclusief de deontologische principes daarin. Zij moeten dus voortdurend hun vakkennis ontwikkelen, zich bewust zijn van de grenzen van hun competenties en deze niet overschrijden. Bovendien worden ook type-2 archeologen opgevolgd en geëvalueerd door het agentschap.

Hoofdstuk 10 van het evaluatierapport geeft aan dat het van belang is om het toezicht op de erkenning van archeologen in de toekomst efficiënter en effectiever te organiseren (**aanbeveling 10.3.3**). Op het vlak van ondersteuning en begeleiding van erkende archeologen (**engagement 10.3.2**) zal er geen onderscheid bestaan tussen type 1- en type 2- archeologen.

3.1.2 Bedenkingen bij de nieuwe mogelijkheid voor erkende onroerenderfgoedgemeente om initiatiefnemers gemotiveerd vrij te stellen van het voorleggen van een archeologienota

VONA en VLAC vrezen dat dit voorstel leidt tot juridische rechtsonzekerheid en willekeur en waarschuwen voor een toenemende druk van de lokale besturen. Ze zien eerder heil in de archeologienota met beperkte samenstelling, waardoor in sommige dossiers toch nog een archeologische afweging mogelijk is. (brief + hoorzitting)

SARO merkt op dat het onduidelijk is welke motieven gegrond zijn en kunnen worden ingeroepen om een vergunningsaanvrager vrij te stellen van de opmaak van een archeologienota, wat aanleiding kan geven tot lokale interpretatieverschillen en/of willekeur. SARO stelt dat de verplichting om een archeologienota op te maken niet afhankelijk mag worden gemaakt van een kwalitatieve beoordeling. (hoorzitting)

VVSG vraagt om niet alleen erkende onroerenderfgoedgemeenten bevoegdheid te geven voor het vrijstellen van gebieden, maar dit uit te breiden tot alle gemeenten. Daarnaast merkt VVSG op dat het onderscheid niet duidelijk is tussen de gemeentelijke vrijstelling en de GGA-kaart op Vlaams niveau, aangezien gemeenten ook nu al gebieden kunnen voorstellen voor opname op deze kaart.

<u>Reactie:</u>

In uitvoering van de conceptnota is artikel 5.4.1 van het decreet (betreffende de verplichtingen en vrijstellingen aangaande archeologienota's) verruimd, zodat erkende onroerenderfgoedgemeenten ook vrijstellingen kunnen verlenen. Het uitvoeringsbesluit zal bepalen dat de gemeentelijke vrijstellingscriteria zich moeten spiegelen aan degene die op Vlaams niveau worden gehanteerd bij de opmaak van de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA-kaart). Als op basis van een gemeentelijk reglement bijkomende gebieden een vrijstelling krijgen, moet de gemeente dit melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed, opdat de GGA-kaart kan worden geactualiseerd.

Met betrekking tot de verantwoordelijkheid van erkende onroerenderfgoedgemeenten in het beoordelen van de noodzaak om een archeologienota voor te leggen, moet worden benadrukt dat het niet de bedoeling is dat deze gemeenten ad hoc beslissingen nemen, maar wel dat zij een gemeentelijk reglement voor dergelijke vrijstelling kunnen aannemen. Dit brengt duidelijkheid voor erkende archeologen en werkt geen willekeur in de hand.

Het geven van meer bevoegdheden aan de erkende onroerenderfgoedgemeenten past in het streven om de onroerenderfgoedzorg dichter bij de burger te brengen. Voor het bekomen van een erkenning als onroerenderfgoedgemeente moet de gemeente beschikken over een integrale onderbouwde beleidsvisie die het actief behoud van onroerend erfgoed op haar grondgebied

voor ogen heeft. Voor het bepalen of bepaalde dossiers al dan niet een archeologienota vereisen, moet de erkende onroerenderfgoedgemeente ook een erkende archeoloog in dienst hebben. Het is belangrijk dat het reglement voor vrijstelling niet op zichzelf staat, maar kadert binnen een totaalvisie op de onroerenderfgoedzorg in de gemeente.

Na de eerste principiële goedkeuring van het wijzigingsdecreet op 24 november 2017 besliste de Vlaamse Regering om de mogelijkheid tot het verlenen van vrijstellingen voor archeologienota door erkende onroerenderfgoedgemeenten te beperken tot percelen van maximaal 5000 m^2. Daarnaast worden de criteria voor vrijstellingen op gemeentelijk niveau voor de opmaak van een archeologienota aangescherpt.

De erkende onroerenderfgoedgemeenten zijn ook nu al verantwoordelijk voor een aantal taken in het kader van de uitvoering van de regelgeving. **Aanbeveling 10.3.5** geeft aan dat het nuttig is om een open dialoog aan te gaan om de werkwijze op Vlaams en lokaal niveau beter op elkaar af te stemmen wat betreft de behandeling van (archeologie)nota's. Dit is ook aan de orde voor de gemeentelijke vrijstellingen. Daarnaast volgt het agentschap de erkenning op van de erkende archeoloog in dienst van de gemeente en mogen we niet vergeten dat ook een evaluatie gebeurt van de erkenning van de onroerenderfgoedgemeente op basis van de jaarlijkse rapportage over de invulling van het engagement.

3.1.3 Bedenkingen bij het vervangen van de bekrachtiging van (archeologie)nota's door een meldingsplicht

VONA en VLAC keuren dit voorstel af. De bekrachtiging houdt immers een kwaliteitsgarantie in, waarbij de overheid nagaat of het onderzoek kwaliteitsvol is uitgevoerd en of de voorgestelde maatregelen adequaat en nuttig zijn. De sector verwacht dat de overheid de kwaliteit en de relevantie van het onderzoek blijft controleren en sturen, en zich daarbij neutraal, ondersteunend en constructief opstelt. (brief + hoorzitting) Ook UGent is van mening dat het bekrachtigen van archeologienota's door het agentschap of de gemeentelijke diensten een garantie op kwaliteit is. (hoorzitting)

SARO ondersteunt het voorstel, maar vraagt resoluut te kiezen voor een volwaardige meldingsprocedure voor archeologienota's conform de meldingsprocedure uit de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, in plaats van een verdoken goedkeuringsprocedure waarbij de (archeologie)nota's nog steeds getoetst worden aan de Code van Goede Praktijk. SARO dringt eerder aan op een taakverschuiving, waarbij het agentschap inzet op het begeleiden van de opmaak van archeologienota's. (hoorzitting)

VVSG uit de bedenking dat de behandelingstermijn die voorzien is voor de toelatingen voor vooronderzoek met ingreep in de bodem en de aktename van (archeologie)nota's erg kort is (15 dagen). VVSG vraagt om deze termijnen op te trekken tot 30 dagen, naar analogie met de termijn voor aktename van een omgevingsmelding.

<u>Reactie:</u>

De bedenkingen van VONA, VLAC, UGent, SARO en VVSG zijn niet geheel gelijklopend.

VONA, VLAC en UGent vrezen een gebrek aan kwaliteitsgarantie. Het vervangen van de bekrachtiging van archeologienota's door een melding en aktename beoogt afstemming met de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO). De melding en de akteneming van de melding moeten gebeuren voorafgaand aan het verkrijgen van de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. Op

die manier wordt een toetsingsmoment ingebouwd dat zowel de erkende archeoloog deontologisch laat handelen als de bouwheer beschermt tegen het opleggen van onnodige onderzoeken door de erkende archeoloog. Hierdoor worden garanties ingebouwd voor het bewaken van de kwaliteit.

SARO dringt eerder aan op een taakverschuiving, waarbij de rol van het agentschap verschuift naar begeleiding in het opmaakproces van archeologienota's, controle en toezicht op het terrein en opvolging van de erkenning van archeologen. In hoofdstuk 10 van het evaluatierapport staat aangegeven dat het van belang is om het toezicht op de erkenning van archeologen in de toekomst efficiënter en effectiever te organiseren (**aanbeveling 10.3.3**) en in te zetten op de ondersteuning en begeleiding van erkende archeologen (**engagement 10.2.2**).

De bezorgdheid van VVSG over voldoende ruime proceduretermijnen sluit aan bij **aanbeveling 10.3.3**.

3.1.4 Bedenkingen bij het optrekken van de oppervlaktecriteria

VONA en VLAC stellen dat dit voorstel tot een belangrijk verlies aan kennis leidt. De dossierlast kan ook verminderd worden door bv. een uitbreiding van de criteria om een archeologienota met beperkte samenstelling op te stellen Dit vraagt een andere aanpak die uitgaat van de kwalitatieve waarde van een terrein en niet van de kwantitatieve oppervlakte. (brief + hoorzitting). UGent vreest behalve een verlies aan kennis ook een vervorming van kennis en meent ook dat selectie van gebieden maatwerk is, gebaseerd op wetenschappelijke criteria. (hoorzitting)

SARO vindt het positief dat met de verhoging van het oppervlaktecriterium de focus wordt gelegd op de grotere archeologische gehelen buiten de archeologische zones, waar de meeste kenniswinst te verwachten is. (hoorzitting)

Reactie:

Het voorstel is intussen niet meer aan de orde. De verhoging van het oppervlaktecriterium van 3000 naar 5000 m^2 is geschrapt na de eerste principiële goedkeuring van het wijzigingsdecreet op 24 november 2017. De decretale oppervlaktecriteria blijven dus ongewijzigd. Daarbij komt dat de Vlaamse Regering voorstelt om het toepassingsgebied van de archeologienota met beperkte samenstelling te verruimen via een aanpassing in de Code van Goede Praktijk.

3.1.5 Bedenkingen bij de introductie van een premie voor verplicht uit te voeren archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem

SARO ondersteunt het voorstel, maar vindt dat de premie voor iedereen vlot toegankelijk moet zijn. (hoorzitting)

Reactie:

Het ontwerpdecreet voorziet de introductie van een premie voor verplicht uit te voeren archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem. De nieuwe premie haalt inspiratie bij de premie voor buitensporige opgravingskosten (PBO). Ook wat betreft de doelgroep zoekt het ontwerpdecreet aansluiting bij de PBO en ligt de focus op occasionele bouwers, die de kosten niet kunnen vermarkten en waarvan niet verwacht kan worden dat ze zich aansluiten bij een archeologisch solidariteitsfonds. Deze piste biedt alvast

het voordeel van een uniforme werkwijze voor alle premies gerelateerd aan het archeologische traject met betrekking tot vergunningsplichtige ingrepen in de bodem.

3.1.6 Bedenkingen bij het verhogen van de premie voor buitensporige opgravingskosten

VONA en VLAC stellen dat het voorstel niet strookt met de doelstelling van de Vlaamse regering om financiële ondersteuning te bieden waar het nodig is voor het erfgoedbehoud of om onroerenderfgoedontwikkelingen mogelijk te maken, aangezien de lasten van het archeologisch onderzoek grotendeels terecht komen bij de initiatiefnemer en financiële ondersteuning enkel mogelijk wordt gemaakt voor bepaalde types bouwheren. (brief)

SARO ondersteunt het voorstel maar wijst op het feit dat de toegang tot deze maatregel beperkt is tot particulieren en kleine ondernemingen, terwijl er decretaal geen onderscheid wordt gemaakt in de financiële ondersteuning van de verstoorder. Zolang de archeologische solidariteitsfondsen niet operationeel zijn, werkt de verhoging van de premie voor buitensporige opgravingskosten zonder de doelgroep uit te breiden de ongelijkheid inzake financiële ondersteuning verder in de hand. (hoorzitting)

Reactie:

Het basisprincipe voor de financiering van de archeologie in het Onroerenderfgoeddecreet is het veroorzakersprincipe, waardoor de zakelijkrechthouder van het onroerend goed of de initiatiefnemer van het project de kosten van het archeologisch onderzoek draagt. Dit principe staat niet ter discussie, wel zijn er bijkomende flankerende maatregelen zoals de verhoging van de premie voor buitensporige opgravingkosten en een premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Het Onroerenderfgoeddecreet voorziet ook in de mogelijkheid tot oprichting van archeologische solidariteitsfondsen, maar uit de evaluatie van het werkjaar 2017 blijkt opnieuw dat de betrokken sectoren hiertoe geen initiatief hebben genomen.

3.2 ALGEMENE STANDPUNTEN M.B.T. DE CONCEPTNOTA VAN 14 JULI 2017 EN REACTIE

3.2.1 Vraag naar het ondersteunen van publiekswerking en ontsluiting van de resultaten van het archeologiebeleid naar een breed publiek

VONA en VLAC wijzen op de doelstelling van de Vlaamse regering om onroerend erfgoed, en de waarden die eraan worden gehecht, te vrijwaren en door te geven aan de volgende generaties. Het Onroerenderfgoeddecreet biedt echter weinig mogelijkheden om de sector te ondersteunen bij het ontsluiten en vertalen van de resultaten van het archeologiebeleid naar een breed publiek.

Verder stellen ze dat syntheseonderzoek onontbeerlijk is om kenniswinst realiseren en beleidskeuzes te maken (brief).

Ook FVA deelt deze mening en stelt dat het ontsluiten van documenten via het archeologieportaal niet volstaat. FVA wijst herhaaldelijk op de nood aan een breder inhoudelijk en financieel kader, op basis waarvan bottom-up initiatieven rond publiekswerking voor archeologie kunnen gesteund worden. (hoorzitting)

UGent stelt dat het omzetten van datawinst in kenniswinst door synthese cruciaal is. (hoorzitting)

Reactie:

De resultaten van de archeologienota's, nota's en eindverslagen worden via het archeologieportaal online ontsloten. Deze documenten bevatten, conform de Code van Goede Praktijk, een samenvatting van het onderzoek met vermelding van de vraagstelling, van de gevolgde onderzoeksmethode en de resultaten en een duiding van de betekenis en het belang hiervan, verstaanbaar voor een niet-gespecialiseerd publiek. Daarnaast voorziet artikel 10.1.1. van het Onroerenderfgoeddecreet in de mogelijkheid projectsubsidies toe te kennen voor communicatie, educatie en sensibilisering. Ook lokale besturen en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten kunnen hierin een rol opnemen.

De activering van de projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek in 2018 geeft in eerste instantie uitvoering aan de projectsubsidies binnen de module "onderzoek". De mate waarin de projecten bijdragen aan de vergroting van het maatschappelijke draagvlak voor de erfgoedzorg zal deel uitmaken van de beoordeling van deze onderzoeksvoorstellen , waarbij het van belang is dat het project minstens één publieksgerichte communicatie-actie over de onderzoeksresultaten bevat. Vanaf 2018 trekt de Vlaamse Regering jaarlijks 1 miljoen euro uit voor het subsidiëren van archeologisch syntheseonderzoek. Op die manier stimuleert ze de sector om de site-gerichte kennis te overstijgen en deze nieuwe informatie ook te laten doorstromen naar het publiek. Het syntheseonderzoek is immers een essentieel onderdeel van de archeologische erfgoedzorg. Het onderzoek is van belang om historische kennis te ontwikkelen, maar gaat ook veel verder dan dat. Het vormt een basis voor de verdere uitbouw van beleidsinstrumenten, voor een adequaat erfgoedbeheer en voor een kwaliteitsvolle ontsluiting van het onroerend erfgoed dat uiteindelijk ook het publieke draagvlak moet blijven stimuleren. Het subsidiëren van dit onderzoek heeft als doel de resultaten van de Vlaamse archeologie ten volle te laten renderen voor een zo breed mogelijk publiek.

Ook in het kader van het Europees Erfgoedjaar wordt een aantal projecten rond publiekswerking gesubsidieerd, zoals de Archeologiedagen.

3.2.2 Vraag naar meer stimulansen om lokale intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten, stadsdiensten en onroerenderfgoedgemeenten in het archeologisch traject actief te betrekken

VONA en VLAC wijzen op de doelstelling van de Vlaamse regering om partners te activeren in de zorg voor onroerend erfgoed. Er zouden meer decretale stimulansen kunnen geboden worden waardoor erkende archeologen de lokale kennis van intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten, stadsdiensten en onroerenderfgoedgemeenten actief betrekken in hun archeologisch traject. (brief)

Reactie:

Het Onroerenderfgoeddecreet sluit dit niet uit. Het hoofdstuk "deontologie" van de Code van Goede Praktijk schrijft zelfs voor dat de erkende archeoloog alle belanghebbenden bij zijn onderzoek en de voorbereiding daarvan betrekt. Het staat de erkende archeologen vrij op ieder moment in het traject hierop beroep te doen. Intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten kunnen op hun beurt zelf initiatieven nemen om erkende archeologen te informeren over hun werkingsgebied en hun dienstverlening.

3.2.3 Vraag naar een versterkte wisselwerking tussen onroerenderfgoedzorg en ruimtelijke ontwikkelingen, met name het vergunnen en uitvoeren van archeologisch onderzoek en de eigenlijke ruimtelijk ingreep

VONA en VLAC wijzen op de doelstelling van de Vlaamse regering om een wisselwerking te versterken tussen onroerenderfgoedzorg en ruimtelijke ontwikkelingen. Het decreet zou een flexibelere inpassing kunnen toelaten van archeologie tijdens of voorafgaand aan de werken. Concreet wordt bedoeld dat opgraven voor de afgifte van de omgevingsvergunning niet meer kan; dat wanneer een uitgesteld onderzoek op een complexe werf wordt afgerond en de resultaten hiervan negatief blijken, deze werf stil ligt tot de bekrachtiging van de uitgestelde nota of dat een gefaseerde vrijgave van delen van een terrein niet kan (ook na afronding van het onderzoek) indien dat niet voorafgaandelijk werd voorzien. (brief)

Reactie:

Een vooronderzoek met ingreep in de bodem voorafgaand aan de vergunningsaanvraag kan pas van start gaan wanneer de meldingstermijn van 15 dagen verstreken is zonder weigering. Om onnodige vertraging te vermijden wordt de melding vervangen door een toelating en in de regelgeving ingeschreven dat het vooronderzoek uitgevoerd kan worden onmiddellijk na het bekomen daarvan. Een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem kan starten na bekrachtiging van de archeologienota die het uitgestelde vooronderzoek als maatregel bevat. Logischerwijze is dat pas na het aanvragen van de vergunning, gezien er anders geen grond is om van deze procedure gebruik te maken. . Het decreet biedt de mogelijkheid voor een vooronderzoek met ingreep in de bodem voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning. Tot op heden bemerken we dat hiervan nog steeds onvoldoende gebruik wordt van gemaakt en nog te vaak en te gemakkelijk gekozen wordt voor het traject van het uitgesteld vooronderzoek.

In hoofdstuk 10 van het evaluatierapport wordt aangegeven dat het grote aandeel uitgestelde vooronderzoeken niet in lijn ligt van de bedoeling van de regelgeving en een negatieve impact kan hebben op de bouwplanning. Daarom is het van belang verder in te zetten op het sensibiliseren van erkende archeologen en initiatiefnemers, in het bijzonder de private bouwheren die er meer gebruik van maken **(engagement 10.2.3**).

Opgraven vóór het verlenen van de omgevingsvergunning strookt niet met het principe dat enkel die terreinen opgegraven worden die daadwerkelijk verstoord worden. Indien de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of voor het verkavelen van gronden niet verleend wordt, is er ook geen sprake van een verstoring van het terrein. De omgevingsvergunning, eenmaal verleend, geldt als toelating voor de erin opgenomen werken, waaronder het archeologisch onderzoek. Vandaar dat het archeologisch onderzoek pas kan starten na het verlenen van de vergunning. In uitzonderlijke gevallen kan echter wel gebruik gemaakt worden van de procedure wetenschappelijke vraagstelling.

3.2.4 Ingreep in de bodem

SARO acht een nauwkeuriger en realistischer omschrijving van het begrip 'ingreep in de bodem' nodig. (hoorzitting)

Reactie:

De definitie van "ingreep in de bodem" wordt in het Onroerenderfgoeddecreet ingevoerd via artikel 2 van het ontwerp van decreet houdende de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 naar aanleiding van de ex-post evaluatie, zoals op 30 maart 2018 definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

3.2.5 Verduidelijken van de evaluatiemethodiek

VONA en VLAC stellen dat de nieuwe regelgeving nog niet ten volle is uitgevoerd, maar dat er desondanks al aanpassingen worden voorgesteld. Deze ad hoc aanpak getuigt niet van een visie op lange termijn. (brief) Ook UGent stelt dat de sector momenteel in volle ontwikkeling en transformatie is waardoor statistisch onderbouwde basisindicatoren over meerdere jaren ontbreken en merkt op dat het archeologietraject, dat nog niet voldragen is, al wordt aangepast. (hoorzitting)

SARO vraagt om de evaluatiemethodiek te verduidelijken door het evaluatiekader, het participatief traject, de indicatoren en de methodiek op een heldere en transparante manier uit te werken en vast te leggen.

SARO ziet vier strategische aandachtspunten inzake archeologie: het verminderen van het aantal archeologienota's, het versnellen van de procedures in het archeologietraject, het uitwerken van een volwaardige financiële ondersteuning inzake archeologie en duidelijkheid inzake de erkenning van archeologen. (hoorzitting)

Reactie:

De door SARO aangehaalde strategische aandachtspunten worden jaarlijks gemonitord. Hiervoor verwijzen we naar de bespreking van de effecten (hoofdstukken 6 t.e.m. 9) en de samenvattende conclusie (hoofdstuk 10) in het evaluatierapport.

Het evaluatierapport en bijlagen geeft inzicht in de manier waarop de basisgegevens voor deze evaluatie verzameld en verwerkt worden. In hoofdstuk 1 maken we enkele kanttekeningen bij de huidige evaluatie. Hoewel 2017 het eerste jaar is waarvoor de dataset een volledig jaar bestrijkt, is de implementatietijd van sommige maatregelen te kort om op dit moment al trends vast te stellen of gefundeerde uitspraken te doen. Bovendien ondervindt een aantal gegevensreeksen een effect van de wijzigingen die medio 2017 aan de regelgeving zijn doorgevoerd. Het evaluatierapport bevat daarom een aantal aanbevelingen in functie van de volgende evaluatie in 2019 (zie **aanbeveling 10.3.4** "evenwichtige kosten-baten verhouding van de evaluatie", **engagement 10.2.6** "streven naar kwaliteitsvolle gegevens" en **aanbeveling 10.3.5** "onderzoeken op gesignaleerde knelpunten problematisch zijn"). Om robuuste data op te bouwen is het bovendien van belang dat de regelgeving voldoende lang stabiel blijft (**aanbeveling 10.3.2**).